YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4 (2)

ISSN: 2992-8982

https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

2026

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir oʻrinbosari:
Karimov Norboy Gʻaniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, Oʻzbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, Oʻzbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – Oʻzbekiston doʻstlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat Gʻafforovna, pedagogika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdugʻaniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Koʻnak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixoʻja oʻgʻli, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin oʻgʻli, Oʻzb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshligʻi
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining oʻrinbosari
Ochilov Farkhod, Oʻzb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshligʻi
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil oʻgʻli, texnika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), katta oʻqituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon oʻgʻli, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor oʻgʻli, TDIU katta oʻqituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:
Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor Genera's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po‘latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
G‘afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o‘qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja’sur Artiqboy o‘g‘li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko‘rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: “Ma’rifat-print-media” MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘zR Tabiat resurslari vazirligi, O‘zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:
““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali
O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

MUNDARIJA

RAQAMLI IQTISODIYOTDA "AKT XIZMATLARI" TUSHUNCHASI VA ULARNING EKSPORT SALOHIYATI........14
Shermatov Sherzod Xotamovich
RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI........20
Amonov Mirzohid Tuymuratovich, Xodjayev Anvar Rasulovich
TIJORAT BANKLARINING BYUDJET MABLAG'LARI HISOBIGA MOLIYALASHTIRILADIGAN LOYIHALARDAGI ISHTIROKINI KUCHAYTIRISH MEXANIZMLARI........26
Maxmudov Rahimjon Hamid o'g'li
KORPORATIV BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI........33
Shakirova Gulbaxor Sharipdjanovna
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI VA UNI O'ZBEKISTON SHAROITIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI........38
Ne'matova Mavsuma,Xolmamatov Diyorbek
ВЛИЯНИЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ НА ИНВЕСТИЦИОННУЮ АКТИВНОСТЬ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ........43
Буранова Лола Вахобовна
ФИНТЕХ-ЭКОСИСТЕМА КАК ФАКТОР ИНКЛЮЗИВНОГО И УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА: СТРУКТУРНЫЙ АНАЛИЗ И ПЕРСПЕКТИВЫ ТРАНСФОРМАЦИИ........54
Эшмуротов Дониёр Ихтиёр угли
ZAMONAVIY MARKETING KONSEPSIYALARI ASOSIDA XIZMATLAR RAQOBATBARDOSHLIGINING USLUBIY JIHATLARI........60
Ostonaqulova Gulsaraxon Matyoqub qizi, Fayzullayeva Zamira Alijonovna
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARINING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA SERVIS XAVFSIZLIGI INDEKSI: SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA........64
Shodmanova Zubayda Ubaydullayevna
QURILISH FAOLIYATI SOHALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING ILG'OR XORIJIY TAJRIBALARI
Xusanov Kamoliddin Xolmamat o'g'li
INSON KAPITALI VA KADRLAR SALOHIYATINI BOSHQARISHNING NAZARIY KONSEPSIYALARI........73
Abdullo Sohibov
O'ZBEKISTONDA URBANIZATSIYA JARAYONLARI JADALLASHUVI VA UNING HUDUDIY XUSUSIYATLARI........84
Mamanazarov Oybek Shomurodovich
KORXONALAR MOLIYAVIY HOLATINI MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI (MHXS) ASOSIDA BAHOLASHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI........91
Xamidov Javoxir Shavkat o'g'li
BIZNES JARAYONLARINI MONITORING QILISH TIZIMINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI........95
Dadajonova Madina Ravshan qizi
O'ZBEKISTON VA XORIJIY MAMLAKATLARDA BENEFITSIAR MULKDOR KONSEPSIYASINI QO'LLASHNING DOLZARB MASALALARI........100
Ochilov Farhod Malikovich
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHNING MAKROIQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH (GDP, BANDLIK VA INVESTITSIYALAR KESIMIDA)........106
Hayitov Jamshid Xolboyevich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

INVESTITSION JOZIBADORLIKKA TA'SIR QILUVCHI
OMILLAR TAHLILI 111
Mamatqulova Hafiza Bahodir qizi
IPOTEKA BOZORI MUAMMOLARINING EMPERIK TAHLILI VA ULARNI BARTARAF ETISH
STRATEGIYALARI 118
Ollokulova Feruza Mansurovna, Safarova Dilrabo Baxriddin qizi
MILLIY IQTISODIYOT RAQOBATIDA NAZARIY VA AMALIY QARASHLAR 122
Karimova Iroda Abdusattarovna
KORPORATIV BANK XIZMATLARIGA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR HAMDA ZAMONAVIY BIZNES
MODELLARNI JORIY ETISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI 128
Qurbonov Abror Abdullayevich
GREEN ECONOMY DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN AND INDONESIA:
A COMPARATIVE STUDY 133
Ibrokhimova Iroda Ikromjon Kizi. Askolani. Javliyev Nuriddin Bektemir o'g'li
AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA REKRUTING AGENTLIKLARINING O'RNI 142
Sherkulova Nodirabegim Baxordin qizi
ФАКТОРЫ ТЕКУЧЕСТИ КАДРОВ И МЕХАНИЗМЫ УДЕРЖАНИЯ ПЕРСОНАЛА
В СОВРЕМЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ УЗБЕКИСТАНА 148
Джураева Гузаль Шавкатовна
BUDJET DAROMADLARI TARKIBIDAGI SOLIQLARNING ULUSHINI BOSHQARISH 156
Abduraxmonova Gulmira Sobir qizi
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AVTOSERVIS SHOXOBCHALARINI BOSHQARISHNI
TAKOMILLASHTIRISH 161
Marqayev Xurshid Aliqulovich
THE ECONOMIC NATURE OF HUMAN CAPITAL AND ITS RECOGNITION IN ACCOUNTING
AS AN OBJECT OF ECONOMIC ANALYSIS 165
Zafar Qodirov Abdivaxobovich
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINING
SAMARADORLIGINI BAHOLASH 170
Ibragimov G'ayrat Ablaqulovich. Tursunov Ozod Matlubovich
Shukurova Nilufar Qahramonova
IMPROVING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE SERVICES IN THE DIGITAL
ECONOMY 175
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich
NODAVLAT NOTIJORAT TASHKILOTLARI MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASHDA
INTEGRAL KO'RSATKICHLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH 179
Aliyev Arslon Salom o'g'li
A STUDY ON THE COLLABORATIVE MECHANISM OF DIGITAL ARCHIVES GOVERNANCE AND TALENT
GOVERNANCE: AN ANALYSIS BASED ON JOB COMPETENCY, PERFORMANCE EVALUATION, AND
ORGANIZATIONAL EFFECTIVENESS 184
Wang Biao
USTAMA ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARINING MAZMUNI VA UNI XALQARO STANDARTLARGA
MUVOFIQ TAKOMILLASHTIRISH
.... 190
Tashnazarova Dilfuza Samiddinovna
INTEGRATSIYA SAMARADORLIGINI O'LCHASHNING METODOLOGIK MODELI VA INDIKATORLAR
TIZIMI 195
Aliqulov Abbos Baxtiyor o'g'li
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA XIZMATLAR SIFATINI
TAKOMILLASHTIRISH
.... 202
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich

MOLIYAVIY HISOBOTLAR AUDITINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI 207
Elomonov Dadaxon Ozodullayevich
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA IQTISODIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI 213
L.S. Azimova
THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF IFRS AND FINANCIAL REPORTING 218
Tojiboyev Abdullajon Kamoliddin o'g'li
PAXTA-TO'QIMACHILIK SANOATIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIKNING HUQUQIY ASOSLARI 223
Abdullayev Hamidulla Abdug'ani o'g'li
TURIZM KORXONALARIDA XIZMATLAR SIFATINI OSHIRISH ORQALI RAQOBATBARDOSHLIKNI KUCHAYTIRISHNING ZAMONAVIY BOSHQARUV MEXANIZMLARI 227
Ergasheva Zarifa Baxtiyarovna
CHO'L-YAYLOV CHORVACHILIGI MAJMUASI RIVOJLANTIRISH 232
Nurmanov Sherzod Xujayarovich
KREDITORLAR REYTINGINI MASHINAVIY O'QITISHGA ASOSLANGAN BASHORATLASH ALGORITMLARI 237
Beknazarov Ulug'bek Zafar o'g'li
MIKROIQTISODIYOTDA ISTE'MOLCHILAR XULQ-ATVORI VA TALAB SHAKLLANISHI OMILLARI 242
Raximov Azizbek Saliyevich
OLIY TA'LIMNI MOLIYALASHTIRISHNING ILG'OR XORIJIY TAJRIBASI: AQSH MISOLIDA 246
Kurbanov Baxodir Negmatullayevich
O'ZBEKISTON TURIZM INDUSTRIYASINI BOSHQARISHDA INNOVATSION YONDASHUVLARNI JORIY ETISH USULLARI 250
Ashurova Shaxnoza Almasovna
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI KORXONALARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING NAZARIY ASOSLARI 257
Sharipova Shahlo Istamovna
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA XIZMATLAR SIFATINI TAKOMILLASHTIRISH 262
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich
XIZMATLAR SOHASIDA MIJOZ QONIQISHINI OSHIRISH MEXANIZMLARI: QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI MISOLIDA 278
Aqsungul Usenova Tenel qizi, Qoraqalpoq davlat universiteti
Dawletmuratov Adilbay Mirzaboyevich
O'ZBEKISTONDA QANDOLAT MAHSULOTLARI BOZORINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI 283
Azlarova Munira Muhammad-Amin qizi
TA'LIM XIZMATLARI BOZORINI SHAKLLANTIRISH, RIVOJLANTIRISH VA KO'RSATKICHLARINI O'RGANISH 289
Bozorova Madina Raxmat qizi
IMPROVING SERVICE QUALITY MONITORING IN SERVICE ENTERPRISES BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES 294
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich
KREDITLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICHLARI 299
Ortiqov Husan Usmonaliyevich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

O'ZBEKISTONDA QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORI MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI 304
Abdusalomov Ozodbek Baxtiyor o'g'li
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARINING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA SERVIS XAVFSIZLIGI INDEKSI: SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA 311
Shodmanova Zubayda Ubaydullayevna
O'ZBEKISTONDA EKSPORTNI OSHIRISHDA AKT RIVOJLANISHINING O'RNI 315
Sadriddinov Ulug'bek Jaloliddin o'g'li
QURILISH FAOLIYATI SOHALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING ILG'OR XORIJIY TAJRIBALARI 322
Xusanov Kamoliddin Xolmamat o'g'li
INSON KAPITALI VA KADRLAR SALOHIYATINI BOSHQARISHNING NAZARIY KONSEPSIYALARI 326
Abdullo Sohibov
SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA TIJORAT BANKLARIDA RISK-MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISH 331
Davronov Sanjar Ziyotovich
SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA BOSHQARUV QARORLARINI QABUL QILISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 336
Ashrapova Noilaxon Niyazxanovna
ISHLAB CHIQARISH KORXONALARINI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI TAHLILI VA UNGA ILMIY YONDASHUVLAR 340
Ochilov Baxtiyor Muminjonovich
THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF IFRS AND FINANCIAL REPORTING 346
Tojiboyev Abdullajon Kamoliddin ugli
SIRKULYAR IQTISODIYOTGA O'TISH: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR 351
Astanakulov Olim Tashtemirovich
Muxammad Id Balbaa (Muhammad Eid Balbaa)
Habibe Elif Kutlugun (Habibe Elif Kutlugun)
GLOBAL IQLIM O'ZGARISHI FONIDA EKOLOGIK SIYOSAT VA BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYALARI 357
Xamzayev Abdushukur Xudoyqulovich
INTERNATIONAL MARKETING STRATEGIES FOR UZBEKISTAN'S TEXTILE INDUSTRY: CHALLENGES, OPPORTUNITIES, AND ECONOMETRIC EVIDENCE 362
Aziz Kurbanovich Abdullaev
Sarvarbek Allayev Erkin ugli
Shavkat Asrolovich Ruziev
DIRECTIONS FOR TOURISM DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES 369
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich
TEMIR YO'L TRANSPORTIDA SOLIQQA TORTISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI TAHLILI ("O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI" AJ MISOLIDA) 373
Barotov Baxtiyor Vaxobovich
CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA BARQAROR RIVOJLANISHDAGI O'RNI 377
Muxitdinova Kamola Alisherovna
TRANSPORT LOGISTIKASIDA TAVAKKALCHILIKLARNI SUG'URTALASH: O'ZBEKISTON VA AQSH TAJRIBASI ASOSIDA TAQQOSIY TAHLIL 381
Jabborov Islom Xusan o'g'li
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARINING IQTISODIY SALOHIYATINI BARQAROR BOSHQARISH 385
Xayrullayev Shaxram Yunus o'g'li

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SERVIS KORXONALARIDA XIZMATLAR SIFATI BOSHQARUVINING ZAMONAVIY MODELLARI 392
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich

BIZNES JARAYONLARI MONITORINGI SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI VA KO'RSATKICHLARI 398
Dadajonova Madina Ravshan qizi

SIRKULYAR IQTISODIYOT KONSEPSIYASINI AMALGA OSHIRISHNI BAHOLASH KO'RSATKICHLARINI (INDIKATORLARINI) SHAKLLANTIRISH 403
Sharifxo'jayeva Xonzodaxon A'lo qizi

TURIZM QISHLOQLARINI SHAKLLANTIRISH MEZONLARI VA INDIKATORLARI TIZIMI 408
Xudaynazarova Dilorom

NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIYAVIY BOSHQARUV VA BOSHQARUV HISOBI TIZIMINING AMALIYOTI: MUAMMOLAR VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI 416
Xojiboyev Muxiddin Shodimuxamedovich

DAVLAT XARIDLARI JARAYONIDA XAVFLARNI IDENTIFIKATSIYA QILISH, TASNIFLASH VA RISKKA ASOSLANGAN ICHKI AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH 421
Meliboyev Askar Eshmuratovich

DEVELOPING GARMENT MANUFACTURING STRATEGY IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION 426
Mahbuba Rahmonova
Feruza Mansurovna Ollokulova

QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGIDA INVESTITSIYA SIYOSATINING IQTISODIY AHAMIYATI 430
Bakhit Mambetnazarov
Atabek Tureev

SOLIQ TUSHUMLARI VA MAJBURIY AJRATMALARNING DAVLAT MOLIYASIDAGI O'RNI: 2020-2025 YILLAR TAHLILI VA ISTIQBOLI 434
Olimov Shukurulla Dilshodjon o'g'li

ФАКТОРЫ ТЕКУЧЕСТИ КАДРОВ И МЕХАНИЗМЫ УДЕРЖАНИЯ ПЕРСОНАЛА В СОВРЕМЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ УЗБЕКИСТАНА 439
Джураева Гузаль Шавкатовна

XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 447
Mamirov Zamir Uzoq o'g'li

XORIJIY TO'G'RIDAN-TO'G'RI INVESTITSIYALARNI JALB ETISHDA O'ZBEKISTON TAJRIBASI: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR 453
Xatamov Nurbek Ochildiyevich

DAVLAT BYUDJETI XARAJATLARI HISOBI VA TAHLILINING AMALDAGI TIZIMI 458
Ostonokulov Azamat Abdukarimovich
Tursinbaev Gafur Jolmurzaevich

MOLIYAVIY HISOBOTLAR AUDITINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI 464
Elomonov Dadaxon Ozodullayevich

СТРАХОВАНИЕ КАК ИНСТРУМЕНТ СНИЖЕНИЯ ФИНАНСОВЫХ ПОТЕРЬ ОТ НЕПРЕДВИДЕННЫХ РИСКОВ, ОКАЗЫВАЮЩИХ ВЛИЯНИЕ НА ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКУЮ ПРИБЫЛЬ (ДОХОД) 470
Азимжон Мелиев Муродулло угли

A STUDY ON THE COLLABORATIVE MECHANISM OF DIGITAL ARCHIVES GOVERNANCE AND TALENT GOVERNANCE: AN ANALYSIS BASED ON JOB COMPETENCY, PERFORMANCE EVALUATION, AND ORGANIZATIONAL EFFECTIVENESS 475
Wang Biao

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

SANOAT KORXONALARI INNOVATSION SALOHIYATINI BAHOLASH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH 481
Bahodirov Shohruh Bahodir o‘g‘li
QIMMATLI QOG‘OZLAR BOZORINI TARTIBGA SOLISHNING XALQARO TAJRIBASI........ 488
Mallabayev Jobir Baxtiyorovich
ANALYSIS OF THE FINANCIAL AND ECONOMIC ACTIVITY REPORTS OF OOO SAM TRADING STROY 493
Usmonova Dilfuza Ilhomovna
WAYS TO IMPROVE THE USE OF FOREIGN EXPERIENCE IN THE TRANSPORT AND LOGISTICS CLUSTER IN THE NEW UZBEKISTAN........ 500
Musayeva Shoira Azimovna
FOUNDATIONS FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TRANSPORT LOGISTICS IN UZBEKISTAN 507
Muradov Alisher Kurbanbaevich
DAVLAT MULKINI BOSHQARISHNING INNOVATSION VA RAQAMLI MEXANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI........ 513
Musurmonqulov Muhammad Ural o‘g‘li
KORXONALARNING INVESTITSIYA FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH: NAZARIYA VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR INTEGRATSIYASI........ 521
No‘monjonova Muazzam Mahbubjon qizi
KORXONALARDA DEBITORLIK VA KREDITORLIK QARZLARNI BOSHQARISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI 526
Mirzaev Ozod Furkatovich
INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH: GIDROENERGETIKA SEKTORI MISOLIDA........ 531
Xusanov Shaxbozbek Shuxratjon o‘g‘li
ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ ИННОВАЦИИ В КРАУДФАНДИНГЕ: БЛОКЧЕЙН, ИИ И БУДУЩЕЕ ИНВЕСТИРОВАНИЯ 538
Хамидова Фаридахон Абдулкарим кизи
Каримова Азиза Аъзамиддин кизи
BANK TIZIMIDA QO‘LLANILADIGAN RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING TURLARI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI 545
Ollokulova Feruza Mansurovna
Xursanova Shaxnoza Anvar qizi
TA’LIM MUASSASALARIDA QO‘SHIMCHA TA’LIM XIZMATLARINI BOSHQARISHNING NAZARIY YONDASHUVLARI 549
Safarova Kamola Shuxrat qizi
QASHQADARYO VILOYAT MINTAQASINING IQTISODIY XAVFSIZLIK DARAJASI VA UNI BAHOLASH USLUBIYATI 553
Nurxonov Komiljon Tovkarayevich

QASHQADARYO VILOYAT MINTAQASINING IQTISODIY XAVFSIZLIK DARAJASI VA UNI BAHOLASH USLUBIYATI

Nurxonov Komiljon Tovkarayevich
Qarshi davlat texnika universiteti
Mustaqil tadqiqotchisi
ORCID: 0009-0001-7839-2417
Email: komilnurxonov1986@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada integral metodologiyadan foydalangan holda mintaqaning iqtisodiy barqarorligi, mahsulotlarni ishlab chiqarish va sotish darajasi, aholining ijtimoiy ta'minoti, demografik barqarorlikning ilmiy asoslangan mezon ko'rsatkichlari va ularining chegaraviy qiymatlari bo'yicha baholash uslubiyati asosida Qashqadaryo viloyati mintaqasi va uning tumanlarining iqtisodiy xavfsizlik darajasiga baho berilgan.

Kalit so'zlar: iqtisodiy xavfsizlik, mintaqa, raqobatbardoshlik, integral metodologiya, integral ko'rsatkichlar, ekspert baholash, indikatorning chegara qiymati, normal daraja, inqiroz oldi daraja, halokatli daraja, o'rtacha qiymat, tuman.

Аннотация: В статье использована комплексная методика, основанная на методике оценки экономической стабильности региона, уровня производства и реализации продукции, социальной защищенности населения, научно обоснованных критериях демографической стабильности и их предельных значениях, дана оценка уровня экономической безопасности Кашкадарьинской области и ее районов.

Ключевие слова: экономическая безопасность, регион, конкурентоспособность, комплексная методология, интегрированные показатели, экспертная оценка, предельное значение показателя, нормальный уровень, кризисный уровень, уровень halocat, среднее значение, район.

Abstract: The article uses a comprehensive methodology based on the methodology of assessing the economic stability of the region, the level of production and sale of products, social security of the population, scientifically based criteria of demographic stability and their limiting values, the assessment of the level of economic security of the Kashkadarya region and its districts is given.

Keywords: economic security, region, competitiveness, integrated methodology, integrated indicators, expert assessment, limit value of the indicator, normal level, crisis level, halocat level, average value, district.

KIRISH

Mamlakatimizda 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi milliy xo'jalikda va uning mintaqalarida iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash, uning mexanizmi va instrumentlarini ishlab chiqish va takomillashtirishni nazarda tutadi. Bu haqda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev ham alohida to'xtalib, quyidagi fikrlarni bildirib o'tganlar: "Qachonki, hududlardagi vaziyat ijobiy tomonga o'zgarsa, budjet ijrosi to'liq ta'minlansa, jinoyatchilik kamaysa, yangi ish o'rinlari yaratilsa, eng muhimi, xalqimizning turmush darajasi yaxshilansa, mahalliy Kengashlar faoliyatiga ijobiy baho bersa bo'ladi" [1].

O'zbekiston Respublikasi mintaqalari o'rtasida raqamlashtirish, ijtimoiylashtirish, resursli va infratuzilmali rivojlanishda mavjud tafovutlar mamlakatning hududiy rivojlanishini yanada muvozanatlashtirish zaruratini ko'rsatmoqda. Bu milliy xo'jalikda va uning mintaqalari iqtisodiyoti oldida turgan ichki va tashqi iqtisodiy omillar bilan bog'liq bo'lib hisoblanadi. Bunday sharoitda ilmiy asoslangan mezon ko'rsatkichlari va ularning chegaraviy qiymatlari bo'yicha mintaqalarning iqtisodiy xavfsizlik darajasini baholash dolzarb ahamiyat kasb etadi. Bu bizga mintaqalarning o'z iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash uchun mas'uliyati va javobgarligini hisobga olgan holda, yuqori moslashuvchan mobillik va iqtisodiy sohada manfaatlarni himoya qilishning samarali mexanizmiga ega bo'lgan mintaqaviy iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash tizimini shakllantirishga uslubiy asos bo'lib xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mintaqaviy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni ilmiy asoslangan mezon koʻrsatkichlari va ularning chegaraviy qiymatlari boʻyicha iqtisodiy xavfsizlik darajasini baholash nazariyasi va uslubiyatini tadqiq etgan xorijlik olimlar qatorida B.G.Klayner, G.A.Saymon, G.Xaken, U.B.Artur, R.Mayerson, E.Maskin, Y.A.Shumpeter, A.Yu. Chalenko, N.Luman, Dj.R.Kommons, K.Maynser, L.Gurvis, E.Morena, K.E.Shennon kabilarni keltirish mumkin.

Rossiyalik olimlardan L.I.Abalkin, V.L.Beresnev, A.D.Burikin, O.B.Damaskin, D.K.Dyachkovskiy, A.V.Kozlova, Ye.A.Kolesnichenko, M.Ya.Kornilov, V.V.Krivorotov, S.E.Lelyuxina, G.E.Lyagusheva, Ye.S.Mityakova, Ye.A.Oleynikov, V.I.Orexov, V.S.Pankov, V.K.Senchagov, A.I.Tatarkin, D.V.Tretyakov va boshqalar ushbu mavzuga bagʻishlangan ilmiy-tadqiqot ishlarini olib borgan.

Oʻzbekiston Respublikasi va uning mintaqalarida tashqi va ichki tahdidlar sharoitida iqtisodiy xavfsizlik darajasini baholashni takomillashtirishning ilmiy-nazariy va mintaqaviy jihatlarini Respublikamiz olimlaridan Abulqosimov X.P., Rasulev T.S., Mamatov A.A., Qodirov A.M., Nazarov Sh.X., Abdusalyamov M.O., Axmedov T.M., Sadykov A.M., Ergashev R.X., Xamrayeva S.N., Oʻlmasov A., Vaxobov A.V., Joʻrayev T.T., Tursunov B.O. va boshqalarning mazkur sohaga dahldor ilmiy tadqiqot ishlarini ajratib koʻrsatish mumkin.

“Iqtisodiy xavfsizlik” tushunchasi dastlab davlat tashkilotlari darajasida tan olingan va institutsional jihatdan qayd etilgan, chunki uzoq vaqt davomida davlat suveren huquqlarning yagona egasi sifatida qabul qilingan edi. 1934-yilning iyun oyida AQSH Prezidenti F.D.Ruzvelt dunyoda birinchi marta “Iqtisodiy xavfsizlik qoʻmitasini tashkil etdi [2].

Mintaqani iqtisodiy xavfsizligini taʼminlashning institutsional nazariyasi asoschisi Dj.R.Kommons institutlarning tarixiy rivojlanishidagi ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni qoʻllab-quvvatlab, unga koʻra “evolyutsion” tushunchasi “institutsional” tushunchasi bilan mazmun va maʼnosi bir xil boʻladi deb taʼkidlaydi [3].

Mintaqani iqtisodiy xavfsizligini taʼminlashda iqtisodiy mexanizm konsepsiyasining asoschisi L.Gurvis mexanizm tushunchasini va “ragʻbatlantiruvchi muvofiqlik shartlarini” aniqlagan, markazlashmagan mexanizmlarning ahamiyatini koʻrsatib, mexanizm boʻyicha tadqiqotlarining asosiy yoʻnalishlarini aniqlagan [4].

Rus olimi V.K.Senchagov iqtisodiy xavfsizlikni “… ichki va tashqi jarayonlarni rivojlantirish uchun eng noqulay sharoitlarda milliy manfaatlarni kafolatli himoya qilish, umuman olganda mamlakatning barqaror ijtimoiy yoʻnaltirilgan rivojlanishi taʼminlangan iqtisodiyotning holati” deb taʼkidlab oʻtadi [5]. D.V.Tretyakov tomonidan integral koʻrsatkichni hisoblash va agrosanoat mintaqasining iqtisodiy xavfsizligini baholash usuli taklif etilgan [6].

Oʻzbekistonlik iqtisodchi olimlardan professor Abulqosimov X.P. “Mintaqaviy xavfsizlik mamlakat viloyatlari manfaatlariga ichki va tashqi tahdidlardan himoyalanganligini ifodalaydi. Mintaqaviy xavfsizlik oʻz ichiga tabiiy-texnogen, oziq-ovqat, umumiqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy va ijtimoiy xavfsizliklarni oladi” deb baho bergan [7]. Professor Tursunov B.O. “iqtisodiy xavfsizlik tushunchasini milliy iqtisodiyot mustaqilligi, uning barqarorligi, mustahkamligi, doimo yangilanishga va oʻz-oʻzidan takomillashib borishga qodirligini taʼminlovchi shart-sharoitlar va omillar yigʻindisi” deb baholagan [8].

Yuqorida keltirilgan tadqiqotlarga asoslangan holda, mintaqa iqtisodiyotini raqamlashtirish, unda ilmiy tadqiqot tajriba-konstruktorlik ishlarini yuritish, intellektual mulkdan, internetdan foydalanish holati bilan bogʻliq tahdidlarni tadqiq etish asosida mintaqaning iqtisodiy xavfsizlik darajasini baholashning konseptual uslubiy asoslarini asoslab berish muhim ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada dialektik, tizimli, integral metodologiya va sinergetik yondashuvlar, iqtisodiy, mantiqiy, ilmiy abstraksiya, tahlil va sintez, iqtisodiy jarayonlar va tizimlarni modellashtirish, induksiya va deduksiya, qiyoslash, umumlashtirish, guruhlash va jadval usullaridan foydalaniladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mintaqaning iqtisodiy xavfsizligi darajasini va uning iqtisodiy xavfsizligiga tahdid soladigan chegara qiymatlarini aniqlash uchun ilmiy asoslangan mezon va koʻrsatkichlar roʻyxati zarur va undan chetga chiqish iqtisodiy xavfsizlikka signal boʻlib xizmat qiladi. Bugungi kun ilmiy-tadqiqot ishlarida barcha mintaqalar uchun mos miqdoriy va sifat koʻrsatkichlari toʻplamiga ega boʻlgan iqtisodiy xavfsizlik koʻrsatkichlarining universal tizimi mavjud emas. Mintaqa darajasida iqtisodiy xavfsizlik koʻrsatkichlarining asosiy roʻyxatini umumlashtirish katta hajmdagi axborot va monitoringni tahlil qilishni talab qiladi.

Iqtisodiy xavfsizlikni tahlil qilish va baholashning mavjud usullari, ularning oʻziga xos kamchiliklari va afzalliklarini tadqiq etish asosida mintaqaning iqtisodiy xavfsizligi holatini baholashning integral usuli deb nomlanadi. Integral metodologiya qoʻllash va amalga oshirishning quyidagi bosqichlarini oʻz ichiga oladi:

1. Soha faoliyatining bir qancha strategik muhim yoʻnalishlarini aniqlash.
2. Mintaqaning iqtisodiy xavfsizligi holati koʻrsatkichlarini ushbu hududning rivojlanishi va faoliyatining oʻziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda aniqlash va ularni yoʻnalishlar roʻyxatiga muvofiq guruhlash.

3. Har bir tanlangan yo‘nalish uchun vazn koeffitsiyentini aniqlash.
4. Integral ko‘rsatkichlar uchun mezon chegaralarini shakllantirish.
5. Muhimlik koeffitsiyentini har bir aniq ko‘rsatkich uchun hisoblash.
6. Har bir strategik yo‘nalish uchun integral koeffitsiyentni hisoblash.
7. Mintaqaning iqtisodiy xavfsizligining yakuniy qiymatini hisoblash.
8. Natijalarni baholash va sharhlash.

So‘nggi yillarda iqtisodiy xavfsizlikni tahlil qilish va baholash usuli bo‘yicha ko‘pgina olimlar shug‘ullanishgan. Shulardan rossiyalik iqtisodchi D.V.Tretyakov [9] tomonidan taklif etilgan integral ko‘rsatkichni hisoblash va agrosanoat mintaqasining iqtisodiy xavfsizligini baholash usuli e’tiborga loyiq. Uning asosida agrosanoat yo‘nalishini hisobga olmaganda, ma’lum bir hudud uchun ko‘rsatkichlar ro‘yxati aniqlangan. Ko‘rsatkichlar hududiy faoliyatning 5 ta yo‘nalishi bo‘yicha guruhlangan. Har bir yo‘nalish umuman jamiyat va xususan, muayyan hudud uchun strategik ahamiyatga ega.

Ushbu metodologiyadan foydalangan holda Qashqadaryo viloyati mintaqasi misolida keyingi hisob-kitoblar uchun biz quyidagi ko‘rsatkichlar guruhlarini aniqladik: mintaqaning iqtisodiy barqarorligi; mahsulotlarni ishlab chiqarish va sotish darajasi; aholining ijtimoiy ta’minoti; demografik barqarorlik.

Qashqadaryo viloyatining iqtisodiy xavfsizligi darajasini baholash uchun shakllangan ko‘rsatkichlar tizimi va ularning chegaraviy qiymatlari aniqlandi. Har bir strategik yo‘nalish bo‘yicha vazn koeffitsiyentlarini belgilashda mintaqaning hozirgi holati, uning geografik va resurs xususiyatlari, rivojlanish xususiyatlarini hisobga olish kerak. Qashqadaryo viloyati misolida, ekspert baholash orqali og‘irlik omillari aniqlandi:

1. Mintaqaning iqtisodiy barqarorligi – 0,2
2. Mahsulot ishlab chiqarish va sotish darajasi – 0,15
3. Aholining ijtimoiy ta’minoti – 0,25
4. Demografik barqarorlik – 0,25

Eng katta vazn koeffitsiyentlari har qanday mintaqa va uning qismlari faoliyatidagi asosiy funksiya ijtimoiy funksiya ekanligini hisobga olib, aholining ijtimoiy ta’minoti va resurs salohiyatidan foydalanish samaradorligiga mos kelishi resurs komponenti tanlangan mintaqaning xususiyatlariga bog‘liq. Mintaqaning iqtisodiy barqarorligiga pastroq og‘irlik koeffitsiyenti berildi, chunki ushbu sohaga kiritilgan ko‘rsatkichlar ro‘yxati ko‘plab omillarga, shu jumladan milliy omillarga bog‘liq bo‘lgan umumlashtirilgan jarayonlarni aks ettiradi.

Mahsulot ishlab chiqarish va sotishni tavsiflovchi ko‘rsatkichlar guruhi ham eng kichik vazn koeffitsiyentiga ega, bu ko‘rsatkichlar to‘plamiga bog‘liq. Shuni ta’kidlash kerakki, vazn koeffitsiyentlari bir-biridan kichik og‘ishlardan iborat bo‘lib, mos ravishda har bir strategik yo‘nalish berilgan mintaqa uchun bevosita ahamiyatga ega.

Taklif etilgan metodologiya doirasida hisob-kitoblarni amalga oshirish uchun ko‘rsatkichlarni normallashtirish kerak, chunki ular turli o‘lchamlarga ega, bu esa ularni qo‘shimcha o‘zgartirishlarsiz to‘g‘ridan-to‘g‘ri foydalanishga imkon bermaydi. Normallashtirish, ya’ni ma’lum bir ko‘rsatkichning ahamiyatlilik koeffitsiyentini topish, agar tegishli ko‘rsatkichning qiymatini oshirish maqsadga muvofiq bo‘lsa, ko‘rsatkichning haqiqiy qiymatining chegara qiymatiga nisbati sifatida aniqlanadi:

$$K_{i1} = \frac{F_i}{I_i}$$

Agar chegara qiymatiga nisbatan indikator qiymatining pasayishi kerak bo‘lsa, quyidagi formula qo‘llaniladi:

$$K_{i2} = \frac{I_i}{F_i}$$

Bu yerda, -ko‘rsatkichning haqiqiy qiymati;
-indikatorning chegara qiymati.

Natijalarni solishtirish uchun normallashtirish usuli ham ko‘rib chiqildi. Bu usulda ikki xil funksiyalar ajratiladi. Haqiqiy ko‘rsatkichni chegara qiymatidan oshirish kerak bo‘lsa, quyidagi funksiya qo‘llaniladi:

$$y = \begin{cases} 2^{\frac{(1-\frac{a}{x})}{\ln\frac{10}{3}}}, & \text{агар } \frac{x}{a} < 1 \\ 2^{-\log_{\frac{10}{3}}\frac{a}{x}}, & \text{агар } \frac{x}{a} \geq 1 \end{cases}$$

bu yerda x - ko'rzatkichning haqiqiy qiymati;

a - indikatorning chegara qiymati;

y - indikatorning normallashtirilgan qiymati.

Agar indikatorning haqiqiy qiymati chegara qiymatidan oshmasligi, ya'ni pasayish tendensiyasi kuzatilganda quyidagi funksiya qo'llaniladi:

$$y = \begin{cases} 2^{\frac{(1-\frac{a}{x})}{\ln\frac{10}{3}}}, & \text{агар } \frac{x}{a} > 1 \\ 2^{-\log_{\frac{10}{3}}\frac{a}{x}}, & \text{агар } \frac{x}{a} \leq 1 \end{cases}$$

Yuqoridagi usul bilan olingan ma'lumotlarni radar diagrammasi shaklida qaralganda, ko'rsatkichlarning chegara qiymatlari y = 1 qatorida ko'rsatiladi, indikatorlarning kiruvchi qiymatlari y = 1 chizig'i bilan chegaralangan sektor ichidaligi yaqqol ko'rinadi. Radar diagrammasida keltirilgan sektorlar beshta "xavf zonasi"ga bo'lingan:

1. Halokatli xavf y = 0,25 chiziq bilan chegaralangan sektor. Ushbu zonadagi indikatorning qiymati mutlaqo qabul qilinishi mumkin emas deb hisoblanadi va oqibatlarni minimallashtirish hamda sabablarni lokalizatsiya qilish uchun darhol choralar ko'rish talab etiladi. Agar hisoblash uchun o'sishga moyil bo'lgan ko'rsatkichlar funksiyasidan foydalanilgan bo'lsa, unda ushbu sektorda bo'lish haqiqiy qiymat kerakli qiymatdan 10 baravar kam ekanligini ko'rsatadi. Teskari funksiyani qo'llashda haqiqiy qiymat chegaradan 10 baravar yuqori bo'ladi;
2. Halokat arafasidagi xavf y = 0,25 va y = 0,5 chiziqlari bilan chegaralangan sektordir. Ushbu sektorda bo'lish inqirozli vaziyat mavjudligidan dalolat beradi. Agar hisoblash uchun o'sish tendensiyasiga ega bo'lgan ko'rsatkichlar funksiyasidan foydalanilgan bo'lsa, unda ushbu sektorda bo'lish haqiqiy qiymat kerakli qiymatdan 3 dan 10 baravargacha kam ekanligini ko'rsatadi.
3. Ekstremal xavf y = 0,5 va y = 0,75 chiziqlari bilan chegaralangan sektor. Belgilangan sektorda indikatorning mavjudligi vaziyatni barqarorlashtirish uchun boshqaruv qarorlari yetarli darajada tezkor qabul qilinmaganligini ko'rsatadi, shuningdek, o'z vaqtida monitoring va ma'lumotlarni yangilash zarurligini ta'kidlaydi. Agar hisoblash uchun o'sish tendensiyasiga ega bo'lgan ko'rsatkichlar funksiyasi ishlatilgan bo'lsa, unda ushbu sektorda bo'lish haqiqiy qiymat istalgan qiymatdan 3 dan 1,6 baravar kam ekanligini ko'rsatadi.
4. Normal xavf y = 0,75 va y = 0,99 chiziqlari bilan chegaralangan sektor. Ushbu sektorda bo'lish maqbul deb hisoblanadi. Bu holat eng keng tarqalgan va hududning har qanday faoliyati uning iqtisodiy xavfsizligi darajasiga sezilarli ta'sir ko'rsatmasligidan dalolat beradi. Agar hisoblash uchun o'sish ko'rsatkichlari funksiyasidan foydalanilgan bo'lsa, u holda ushbu sektorda bo'lish haqiqiy qiymatning 1,6 baravar kamligini ko'rsatadi;
5. Barqarorlik y = 1 chiziqdan tashqarida joylashgan sektordir. Diagrammadagi bunday joylashuv barqaror rivojlanishni, yagona hududga nisbatan o'rganilayotgan hududda olib borilayotgan boshqaruv siyosatining yetarli darajada barqarorligini va samaradorligini ko'rsatadi. y = 1 chizig'i ko'rsatkichning haqiqiy qiymatining chegara qiymati bilan mos kelishini ko'rsatadi. Agar ko'rsatkich uchun o'sish talab qilinsa va hisobda tegishli funksiyadan foydalanilgan bo'lsa, u holda y = 1,25 chiziq chegara qiymatidan 1,6 marta, y = 1,5 chiziq esa 3,3 marta oshib ketganligini bildiradi.

Normallashtirilgan ma'lumotlarni "burilishlar" usulidan foydalangan holda bitta integral ko'rsatkichga birlashtirganda, oddiy o'rtacha arifmetik formuladan foydalanish taklif etiladi, uni qo'llashda barcha asosiy ko'rsatkichlar bir-birining o'rnini bosishi nazarda tutiladi. Normallashtirilgan ko'rsatkichlar integral baholashda normallashtirilgan ko'rsatkich qiymatining yana bir ijobiy o'zgarishi bilan to'liq qoplanadi. O'rtacha arifmetikdan foydalanish matematik nuqtayi nazardan to'g'ri hisoblanadi, chunki funksional bog'liqlikda bo'lmagan va bir xil og'irlikdagi ko'rsatkichlar tizimi ko'rib chiqiladi va bu ko'rsatkichlarni tanlash sharti bilan belgilanadi. Har bir ko'rsatkichlar guruhi uchun ko'rsatkichning o'rtacha qiymati hisoblanadi:

$$K_{г} = \frac{\sum K_i}{n}$$

bu yerda: n - mintaqaning iqtisodiy xavfsizligini tahlil qilishning tanlangan yo'nalishidagi ko'rsatkichlarning umumiy soni.

Bundan tashqari, yuqorida ko‘rsatilgan amalga oshirish rejasi va muayyan tortish omillari asosida mintaqaning iqtisodiy xavfsizligi holatining yakuniy integral ko‘rsatkichi aniqlanadi:

$$\text{ИХ}_{\text{ҳ}} = 0{,}2\text{К}_{\text{ги}} + 0{,}15\text{К}_{\text{гч}} + 0{,}25\text{К}_{\text{пт}} + 0{,}25\text{К}_{\text{гд}}$$

bu yerda $0<\text{ИХ}_{\text{ҳ}}$

$\text{К}_{\text{ги}}$- mintaqaning guruh iqtisodiy barqarorligi uchun o‘rtacha qiymat;

$\text{К}_{\text{гч}}$- mahsulot ishlab chiqarish va sotishning guruh darajasi bo‘yicha o‘rtacha qiymat;

$\text{К}_{\text{пт}}$- aholining ijtimoiy ta’minoti guruhi uchun o‘rtacha qiymat;

$\text{К}_{\text{гд}}$- gd guruh bo‘yicha o‘rtacha demografik barqarorlik;

Integral ko‘rsatkich uchun mezon chegaralari tizimi 2.5-jadvalda keltirilgan besh daraja bilan belgilanadi. Kritik daraja juda past va vaziyatni barqarorlashtirish uchun boshqaruv organlarining zudlik bilan aralashuvini talab qiladi. Inqiroz darajasi ham o‘rganilayotgan barcha sohalarda pasayishdan dalolat beradi. Potensial va rivojlanish darajasi yuqori bo‘lgan hududlar uchun past darajaga yo‘l qo‘yib bo‘lmaydi, depressiyaga uchragan hududlar uchun esa qisqa vaqt ichida yaxshilanish tendensiyasi bilan qoniqarli ko‘rinishga o‘tkaziladi. O‘rta va yuqori darajalar eng maqbul bo‘lib, hududni boshqarishning samarali faoliyatini ko‘rsatadi (1-jadval).

1-jadval. Mintaqaning iqtisodiy xavfsizligini baholash darajalari

Mintaqaning iqtisodiy xavfsizligi darajasi	Integral indikatorning mezon chegaralari
1. Yuqori darajada	1,05 va undan yuqori
2. Normal darajada	1,00–1,04
3. Inqiroz oldi darajada	0,70–0,99
4. Inqiroz darajasida	0,5–0,69
5. Halokatli darajada	0,49 va undan past

Taklif etilayotgan usul mintaqaning iqtisodiy xavfsizligi holatining integral ko‘rsatkichini hisoblashdan iborat bo‘lib, u vazn koeffitsiyentlarini hisobga olgan holda to‘rtta strategik sohada xususiy ko‘rsatkichlarning o‘rtacha normallashtirilgan qiymatlaridan iborat bo‘ladi.

Ushbu tadqiqotning maqsad va vazifalarini amalga oshirgan holda, biz taklif qilingan integral metodologiya asosida Qashqadaryo viloyati tumanlarining iqtisodiy xavfsizligi darajasini baholadik. Eng ishonchli ma’lumotni olish uchun biz o‘rganilayotgan mintaqadagi nisbiy va mutlaq ko‘rsatkichlarni hisobga olamiz. Ko‘rsatkichlarning o‘ziga xos qiymatlarini mumkin bo‘lgan sabab-oqibat munosabatlarini tahlil qiladigan bo‘lsak, har bir ko‘rsatkich bo‘yicha 2021-yilgi ma’lumotlar olindi.

Birinchi guruh ko‘rsatkichlari – mintaqaning iqtisodiy barqarorligi. Guruh mintaqadagi umumiy iqtisodiy vaziyatni aks ettiruvchi to‘rtta ko‘rsatkich bilan ifodalandi. Taqdim etilgan butun davr uchun aholi jon boshiga YAHMning qiymati Qarshi shahri, G‘uzor tumani hamda Nishon tumanlarida yuqori, Mirishkor, Kitob, Yakkabog‘ hamda Muborak tumanlarida ko‘rsatkichlar nisbatan past.

Asosiy kapitalga yo‘naltirilgan investitsiyalar hajmi YAHMga nisbatan beqaror bo‘lib, pasayish tendensiyasi kuzatilmoqda, bu mintaqadagi umumiy moliyaviy vaziyat bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. Bundan o‘z navbatida investitsiyalarning kamayishi mintaqada chuqurroq moliyaviy muammo, ya’ni o‘z-o‘zini moliyalashning yo‘qligi degan xulosaga kelish mumkin. Tuman tashkilotlarining umumiy sonida zarar ko‘rayotgan tashkilotlarning salmoqli qismi tadbirkorlik faoliyatidagi og‘ir vaziyatdan dalolat beradi, bu esa o‘z navbatida soliq tushumlarining pasayishiga olib kelganligini ko‘rsatadi.

Integral ko‘rsatkichni hisoblashning eng samarali usulini tanlash uchun birinchi guruh ko‘rsatkichlari – mintaqaning iqtisodiy barqarorligi misolida biz parallel ravishda ikkita normallashtirish usulini qo‘lladik.

Ko‘rsatkich qiymatining oshishi yoki kamayishi kerakligiga qarab, mintaqa uchun ma’lumotlar mutanosiblikka erishish va mutlaq qiymatlardan uzoqlashish uchun chegara qiymatlari bilan bog‘lanadi (1-rasm).

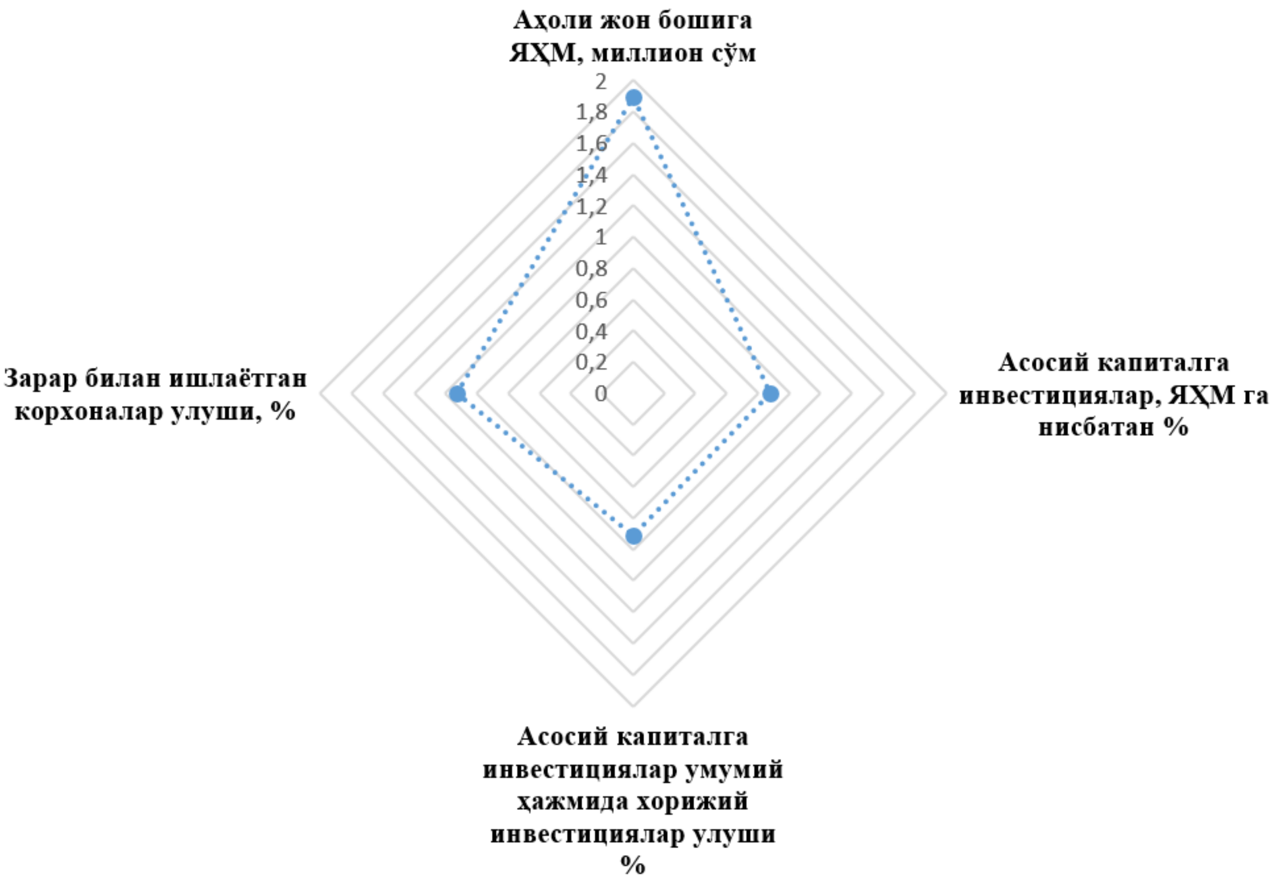

1-rasm. Qashqadaryo viloyatida oʻrtacha iqtisodiy barqarorlik koʻrsatkichlari

Koʻrsatkichlarning ikkinchi guruhi – mahsulot ishlab chiqarish va sotish darajasi. Bu hududda ishlab chiqarishning rivojlanish darajasini tavsiflovchi oltita koʻrsatkich bilan ifodalanadi, chunki ushbu sohaning yillik dinamikasini aks ettiruvchi sanoat ishlab chiqarish indeksi barqaror ijobiy tendensiyaga ega boʻlib, bu hududning mumkin boʻlgan barqarorligi uchun asoslardan biridir.

Aholi jon boshiga toʻgʻri keladigan qishloq xoʻjaligi mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi boʻyicha past koʻrsatkich Muborak, Mirishkor, Dehqonobod hamda Shahrisabz tumanlariga toʻgʻri keladi. Keyingi vaqtlarda tumanlarda chorvachilik va oʻsimlikchilik boʻyicha samarali ishlar olib borilishi natijasida sohada ijobiy dinamika taʼminlanmoqda. Shuningdek, keyingi yillarda mahalliy hokimliklar tomonidan qishloqni qoʻllab-quvvatlash siyosati amalga oshirilib, uning doirasida fermer xoʻjaliklariga mahsulot ishlab chiqarishdan to toʻgʻridan-toʻgʻri bozorga chiqarishgacha koʻmaklashilmoqda.

Ishlab chiqarish tarmoqlari indeksining qiymati viloyat boʻyicha oʻrtacha koʻrsatkichga nisbatan qoniqarli. Aholi jon boshiga pullik xizmatlar hajmi davlat hokimiyati va mahalliy hokimiyat organlari tomonidan koʻrsatiladigan xizmatlar doirasini ifodalaydi. Qiymatlar Mirishkor tumanidan tashqari barcha tumanlar koʻrsatkichlari barqaror, bunda qonunchilik islohotlari tufayli biroz oshgani bundan mustasno.

Qashqadaryo viloyati tumanlarida innovatsion sohani yanada rivojlantirish uchun sezilarli imkoniyatlar mavjud. Mavjud vaziyatni tahlil qilar ekanmiz, viloyat markazidan uzoqda joylashgan tumanlarda, togʻ-kon sanoati va qishloq xoʻjaligiga ixtisoslashgan hududlarda innovatsion yoʻnalishlarni bosqichma-bosqich rivojlantirish uchun oʻziga xos sharoitlar shakllanmoqda. Bundan tashqari, moliyaviy resurslarni kengroq jalb etish orqali koʻrsatkichlarni ayrim tumanlarda yanada yaxshilash imkoniyati mavjud.

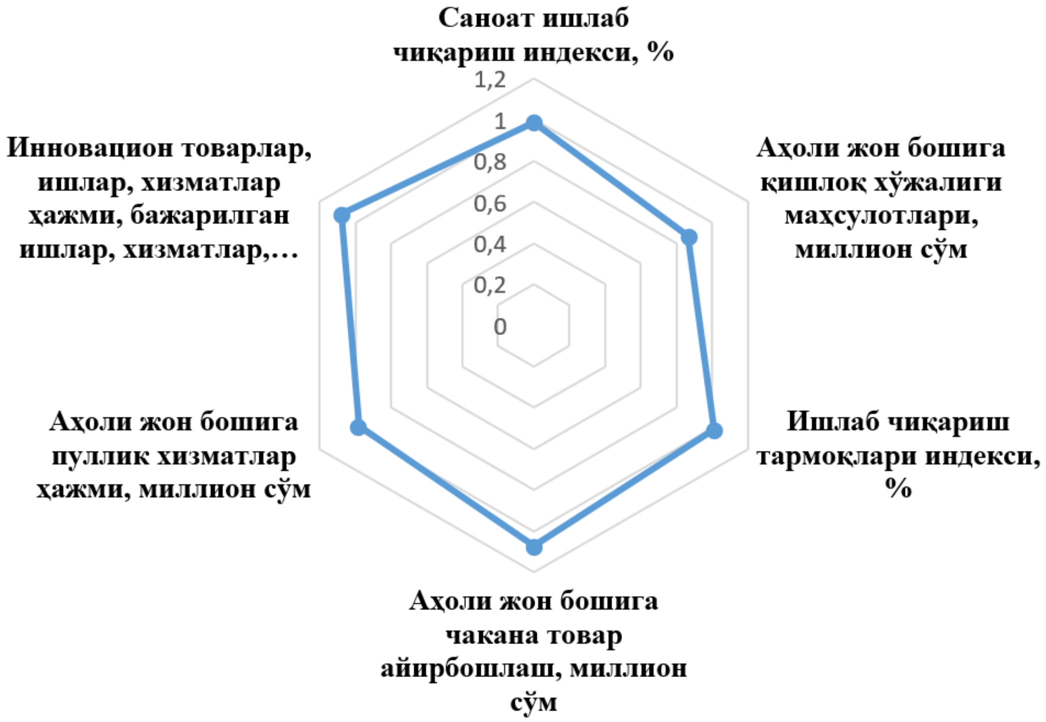

2-rasm. Qashqadaryo viloyatida o‘rtacha mahsulot ishlab chiqarish va sotish darajasi ko‘rsatkichlari

Ko‘rsatkichlarning uchinchi guruhi – aholining ijtimoiy ta’minlanishi. Ushbu yo‘nalish barcha tuman ma’muriy birligi uchun asosiy hisoblanadi. Ushbu guruh ko‘rsatkichlari hududdagi aholining turmush darajasini tavsiflaydi. Aholi jon boshiga o‘rtacha daromad Mirishkor, Qamashi, Yakkabog‘ va Koson tumanlarida pastligini ko‘rish mumkin.

Ishsizlik darajasi mamlakat bo‘yicha o‘rtacha ko‘rsatkichdan oshmaydi, ayrim tumanlarda esa qo‘shimcha bandlik imkoniyatlarini kengaytirish zarurati mavjud. Bundan tashqari, statistik ma’lumotlar ishsizlik darajasini yanada takomillashtirish va vaziyatni chuqurroq aks ettirish imkoniyatlari mavjudligini ko‘rsatadi. Aholining ixtiyorida bo‘lgan real daromadlari indeksi nisbatan past bo‘lib, ya’ni 100% dan past qiymat aholining iste’mol va jamg‘arish imkoniyatlarini oshirish bo‘yicha qo‘shimcha choralar ko‘rish zarurligini anglatadi.

Aholi jon boshiga o‘rtacha pul daromadlari hajmi, agar tahlil o‘sib borayotgan inflyatsiya hisobga olinsa, deyarli o‘zgarishsiz qolmoqda. Aholiga to‘g‘ri keladigan turar-joy binolarining umumiy maydoni Respublika o‘rtacha ko‘rsatkichidan yuqori ekanligini ko‘rish mumkin (3-rasm).

3-rasm. Qashqadaryo viloyatida o‘rtacha aholini ijtimoiy himoya qilish ko‘rsatkichlari

Aholining ijtimoiy himoyalanish darajasi bugungi kunda qoniqarli deb baholanmoqda. Biroq, mutlaq qiymatlarni tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, ba’zi ko‘rsatkichlarning qabul qilinishi mumkin bo‘lmagan qiymatlari boshqalar tomonidan qoplanadi. Ko‘rsatkichlarning to‘rtinchi guruhi – bu inson resurslari bilan ta’minlanishning

eng muhim sohasini tavsiflovchi demografik barqarorlik. Tumanlarda oʻrtacha umr koʻrish soʻnggi yillarda doimiy ravishda biroz oʻsish kuzatildi. Ta'kidlash joizki, 2017-yil Respublika Prezidenti tashabbusi bilan Respublikada chaqaloqlar oʻlimiga qarshi faol kurash olib borilmoqda, mazkur faoliyat doirasida barcha hudud markazlarida zamonaviy perinatal markaz barpo etilmoqda. Shuningdek, sogʻliqni saqlash tizimini isloh qilish va tibbiy xizmat sifatini oshirishga alohida e'tibor qaratilgan (4-rasm).

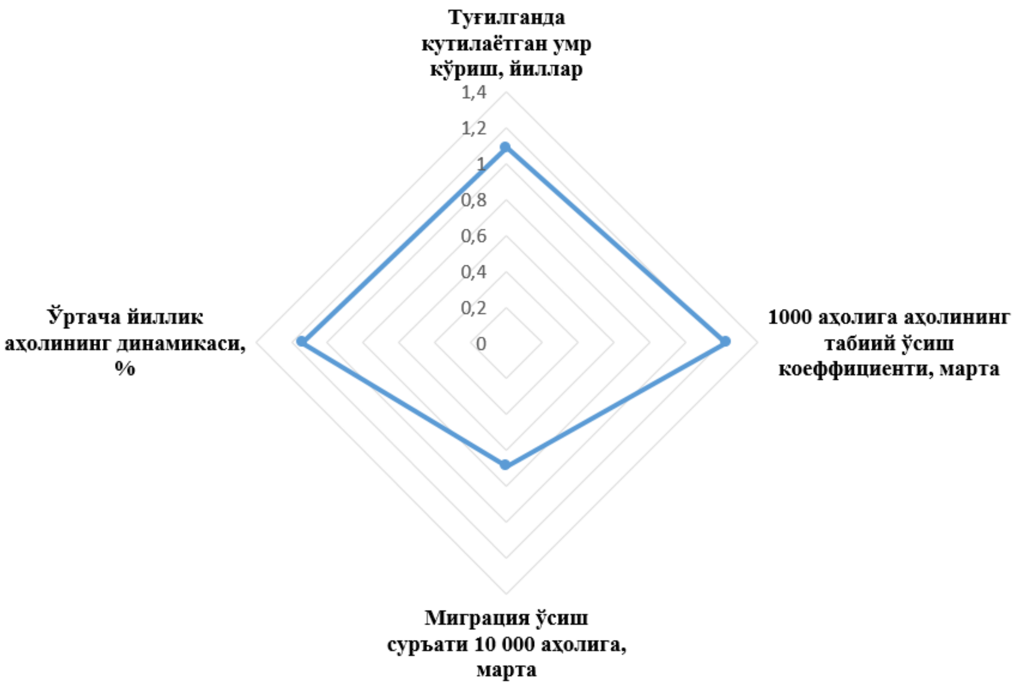

4-rasm. Qashqadaryo viloyatida oʻrtacha demografik barqarorlik koʻrsatkichlari

Qashqadaryo viloyatining tumanlarida iqtisodiy xavfsizlik darajasining integral koʻrsatkichini hisoblab chiqildi hamda iqtisodiy xavfsizlik darajasining integral koʻrsatkichining qiymati tumanlar boʻyicha aniqlandi. Baholash natijalariga koʻra, Qashqadaryo viloyati tumanlaridan Qarshi tumani yuqori, Koson tumani oʻrta, Mirishkor tumani kritik va qolgan tumanlar iqtisodiy xavfsizligi darajasi inqiroz oldi holat sifatida belgilandi. Mintaqadagi iqtisodiy xavfsizlik boʻyicha eng obyektiv xulosalar uchun biz integral metodologiyani hisoblash jarayonida ta'sir qilmagan bir nechta sohalarni qoʻshimcha ravishda koʻrib chiqishni taklif qilamiz. Integral koʻrsatkichning olingan qiymati koʻrsatkichlarning butun majmuasini hisobga oladi va vaziyatni jamlangan holda koʻrsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Integral metodologiyadan foydalangan holda mintaqaning iqtisodiy barqarorligi, mahsulotlarni ishlab chiqarish va sotish darajasi, aholining ijtimoiy ta'minoti, demografik barqarorlikning ilmiy asoslangan mezon koʻrsatkichlari va ularning chegaraviy qiymatlari boʻyicha baholash uslubiyati ishlab chiqildi.

Baholash natijalariga koʻra, mintaqada mahsulotni ishlab chiqarish va sotish koʻrsatkichlarining normallashtirilgan qiymatlari yanada rivojlantirish imkoniyatlari mavjudligini koʻrsatmoqda. Mavjud vaziyatni yaxshilash uchun mintaqada kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qoʻllab-quvvatlash dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Mintaqa sanoatida innovatsion faoliyatni yanada faollashtirish imkoniyatlari mavjud. Bu mintaqada uzoq muddatli loyihalarga sarmoya kiritish bilan birga, tumanlarda faoliyat koʻrsatayotgan ishlab chiqarish korxonalarini iqtisodiy mustahkamlash uchun moliyaviy mablagʻlar va boshqa resurslarni jalb etish maqsadga muvofiq.

Aholini ijtimoiy himoya qilishning oʻrtacha qiymati boʻyicha batafsil tahlil mintaqada ijtimoiy qoʻllab-quvvatlash mexanizmlarini yanada takomillashtirish zarurligini koʻrsatadi. Shu bois viloyat hokimiyati tomonidan mintaqada aholini ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish boʻyicha samarali chora-tadbirlar ishlab chiqish talab etiladi.

Tumanlarda iqtisodiy xavfsizlik darajasini saqlab qolish va barqarorlashtirish uchun har bir tumanning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning strategik yo‘nalishlarini belgilash va har bir alohida tumanni uning ahamiyati va mavjud salohiyatidan kelib chiqqan holda strategik rivojlanish dasturini ishlab chiqish zarur.

Ilmiy asoslangan mezon ko‘rsatkichlari va ularning chegaraviy qiymatlari bo‘yicha baholashga ko‘ra, mintaqaning Qarshi tumani yuqori, Koson tumani normal, Mirishkor tumani alohida e’tibor talab qiluvchi hamda qolgan tumanlar rivojlantirish imkoniyatlariga ega hududlar sifatida aniqlandi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Мирзиёев Ш.М. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. Т.// Халқ сўзи, 2017 йил 23 декабрь.

2. Берсенев, В.Л. Ведущие центры исследования проблем экономической безопасности в России / В.Л. Берсенев. // Экономика региона. - 2019. - Т. 15, вып. 1. - С. 29-42.

3. Квашницкий, В. Истоки эволюционной экономики / В. Квашницкий // Истоки: из опыта изучения экономики как структуры и процесса / [редакционная коллегия: Я.И. Кузьминов и др.]. - 2-е изд. - Москва: Изд. дом ВШЭ, 2007. – С.95.

4. Hurwicz, L. On informationally decentralized systems / L. Hurwicz. - Текст: непосредственный // Decision and Organization / R. Radner, C.B. McGuire (eds.). - Amsterdam and London: North-Holland, 1972. - P. 297-336.

5. Сенчагов, В.К. Экономическая безопасность России: Общий курс: учебник / под ред. В.К. Сенчагова. - 3-е изд., перераб. и доп. - Москва: БИНОМ. Лаборатория знаний, 2016. – С.28.

6. ТретьяковД.В.Квопросуобинтегральнойоценкиэкономическойбезопастностиагропромышленного региона/ Д.В.Третьяков// Социально-экономические явления и процессы.-№11(033). - 2011.-с.213-218

7. Абулқосимов Х.П.,Абулқосимов М.Х. Иқтисодий хавфсизлик:Назария ва амалиёт Дарслик.Т. 2019 й.-Б.455.

8. Турсунов Б.О. Иқтисодий хавфсизлик. Ўқув қўлланма.-Т.: “Инновацион ривожланиш нашриёт-матба уйи, 2021 .-Б.15.

9. ТретьяковД.В.Квопросуобинтегральнойоценкиэкономическойбезопастностиагропромышленного региона/ Д.В.Третьяков// Социально-экономические явления и процессы.-№112011-с.119.

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

2026. № 4 (2)

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz